

Universitätsbibliothek Wuppertal

**Q. Horatii || Flacci Sermo-||nvm, sev Satyra-||rvm, sev
Eclogarvm libri || duo: Epistolarum li-||bri totidem.**

Horatius Flaccus, Quintus

Francofurti ad Moenum, 1577

7.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-306](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-306)

A **TUTVS AB INSID.]** sic loquuntur Latini. sic ipse Horat. ut Oda 4. lib. 3. *Ut tuto ab atris corpore viperis Dormirem.* & sat. 1. huius libri. *Tutus ab infestis latronibus.*

SOLABITVR.] sic Virg. Georg. 1. *Concussa que famem in siluis solabere quercu. Eruum, hordei genus, quod Græci ὄροβον appellant. Festus.*

SATYRA 7.

IAMDVDM ausculto: & cupiens tibi dicere seruus

Pauca, reformido. Dauus ne? ita, Dauus, amicum.

Mancipium domino, & frugi, quod sit satis: hoc est,

B *Ut vitale putes. age, libertate Decēbri, (Quando ita maiores voluerunt) utere: narra.*

Pars hominum vitijs gaudet constanter: & urget

Propositum: pars multa natat, modò re-cta capeffens,

Interdum prauis obnoxia. sepe notatus Cum tribus anellis, modò leua Priscus inani

Vixit inaequalis, clauum ut mutaret in horas:

Ædibus ex magnis subito se conderet, unde

C *Mundior exiret vix libertinus honestè. Iam mæchus Romæ, iam mallet doctus Athenis*

Viure: Vertunnis, quotquot sunt, natus iniquis.

Scurra Volanerius, postquàm illi iusta chiragra

Contudit articulos: qui pro se tolleret, at que

Mitteret in pyrgum talos, mercede diurna

Conductum pãuit. quanto constantior idem

In vitijs, tanto leuius miser: ac prior illo, Qui iam cõtento, iam laxo fune laborat.

Non dices hodie, quorsum hæc tam putida tendant,

Furcifer? ad te, inquam. quo pacto pessime? laudas

Fortunam, & mores antiquæ plebis: & idem,

Siquis ad illa deus subito te agat, usque recuses: •

Aut quia non sentis, quod clamas rectius esse:

Aut quia non firmus rectum defendis: & hæres,

Ne quicquam cæno cupiens euellere plãtam.

Romæ rus optas: absentem rusticus urbem

Tollis ad astra leuis, si nusquam es forte vocatus

Ad cenam, laudas securum olus: ac, velut usquam

Vinctus eas, ita te felicem dicis, amasque Quòd nusquam tibi sit potandum. iusserit ad se

Macenas serũ sub lumina prima venire Conuiuam? nemoni oleum feret ocys? ecquis

Audit? cum magno blateras clamore? fugisque.

Miluius, & scurra tibi nõ referenda precati,

Discedunt. etenim fateor, me dixerit ille Duci ventre leuẽ. nasum nidore supinor,

Imbecillus, iners, siquid vis, adde, popino: Tu, cum sis, quod ego, & fortassis nequior: ultro

Insectere velut melior? verbisq; decõris Obuoluas vitium? quid si me stultior ipse

Quingentis emto drachmis deprenderis? aufer

Me vultu terrere: manum, stomachumque teneto,

Dũ, quæ Crispini docuit me ianitor, edo. Te coiux aliæa capit: meretricula Dauũ.

Peccat

- A Peccat vter nostrum cruce dignius? acris
ubi me
Natura incendit: sub clara nuda lucerna
Quaecumque excepit turgentis verbera
cauda,
Clunibus aut agitavit equum lasciva su-
pinum:
Dimittit neque famosum, neque sollici-
tum, ne
Ditior, aut formae melioris meiat eodem.
Tu, cum proiectis insignibus, annulo e-
questri,
Romanoque habitu, prodis ex iudice Da-
ma
- B Turpis, odoratum caput obscurante la-
cerna,
Non es, quod simulas? metuens induceris:
atque
Altercante libidinibus tremis ossa pa-
uore.
Quid refert vri virgis, ferroque necari
Auctoratus eas: an turpi clausus in ar-
ca,
Quo te demisit peccati conscia herilis
Contractum, genibus tangas caput? est
ne marito
Matronae peccantis, in ambos iusta pote-
stas?
- C In corruptorem vel iustior? illa tamen se
Non habitu, mutatve loco: peccatve su-
perne,
Cum te formidet mulier: neque credat a-
manti.
Ibis sub furcam prudens: dominoque fu-
renti
Committes rem omnem, & vitam, &
cum corpore famam.
Euasti? credo, metues: doctusque cauebis.
Queres quando iterum paueas: iterum-
que perire
Possis. o toties servus. quae bellua, ruptis
Cum semel effugit, reddit se prava ca-
tenis?
- Non sum maechus, ais. neque ego hercule
fur, ubi vasa
Prætereo sapiens argentea. tolle pericli,
Iam vaga prosiliet frenis natura remotis.
Tunc mihi dominus, rerum imperijs, ho-
minumque
Tot, tantisque minor? quem ter vindi-
cta, quaterque
Imposita haud umquam misera formidi-
ne priuet?
Adde supra dictis, quod non leuius va-
leat. nam
Sive vicarius est, qui seruo pareat, vti
mos
Vester ait: seu conseruus: tibi quid sum
ego? nempe
Tu mihi qui imperitas, alijs seruis miser:
atque
Ducere, ut nervis alienis mobile lignum.
Quisnam igitur liber? sapiens, sibiq; im-
periosus:
Quem neque pauperies, neque mors, ne-
que vincula terrent:
Responsare cupidinibus, contemnere ho-
nores
Fortis, & in seipso totus teres, atque ro-
tundus,
Externi nequid valeat per laeve morari:
In quem manca ruit semper fortuna. po-
tesne
Ex his, ut proprium quid noscere? quinq;
talenta
Pescit te mulier: vexat: foribusque re-
pulsam
Perfundit gelida. rursus vocat. eripe
turpi
Colla iugo. liber: liber sum, dic age. non
quis.
Urget enim dominus mentem non lenis:
& acreis
Subiectat lasso stimulos, versatque nega-
tem.
Vel cum Pausiaca torpes insane tabella:
Qui

A *Qui peccas minus, atq; ego? cum Fulvius,
Rutubaque,
Aut Placideiani, contento poplite, miror
Prælia rubrica picta, aut carbone: ve-
lut si
Re vera pugnent, feriant, vitentq; mo-
uentes
Arma viri: nequam, & cessator Dauus.
at ipse
Subtilis veterum iudex, & callidus audis.
Nilego, si ducor libo fumante: tibi ingens
Virtus, atq; animus cenis respōsat opimis.
Obsequium ventris mihi perniciosius est.
cur?*

B *Tergo plector enim. quid? tu impunitior
illa
Quæ paruo sumi nequeunt, obsonia ca-
ptas?
Nempe in amarescunt epula sine fine pe-
titæ:
Illusq; pedes vitiosum ferre recusant
Corpus. an hic peccat, sub noctem qui
puer vna
Furtiuam mutat strigilem? qui prædia
vendit,
Nil seruile gule parens habet? adde,
quod idem
Non horam tecum esse potes: non otia
rectè*

C *Ponere: teq; ipsum vitas fugitiuus, &
erro,
Iam vino quærens, iam somno fallere cu-
ram,
Frustra: nam comes atra premit, sequi-
turq; fugacem.
Vnde mihi lapidem? quorsum est opus?
vnde sagittas?
Aut insanit homo: aut versus facit. ocyus
hinc te
Ni rapis: accedes opera agro nona Sa-
bino.*

IAMDUDVM AVSCVLTO] Iam dudum au-
dio te loquentem: nihil ipse, cum pauca habeam
tibi dicenda, loqui audeo.

ITA, DAUUS.] ita est, ego Dauus cupio te
paucis conuenire: vel, ita, inquam, Dauus. sic enim
loquuntur Latini; cum liquidius quippiam affir-
mare volunt. M. Tull. Verr. de signis. *qui tamen*
(de Catone loquitur) *cum consul fuisset, condem-
natus est. ita, C. Cato; duorum hominum clarissimo-
rum nepos, L. Pauli, & M. Catonis; & P. Africani
sororis filius. & Philip. 14. tot legionibus caesis, tanta
multitudine interfecta, hostium dico: ita, inquam,
hostium: quamuis hoc isti hostes domestici nolint, cla-
rissimis ducibus, supplicationum honorem tribuemus,
imperatorum nomen adimemus? Idem frumentar.
an me ad M. Antonij estimationem frumenti, exa-
ctioremq; pecunia reuocaturus es? Ita (inquit) ad M.
Antonij. nonnumquam omittitur vox ita. vt Priap.
licet indignere, seramq; Propter olus, dicas, hoc ego?
propter olus.*

FRUGI] M. Tull. lib. 3. Tuscul. frugi homines
genosius à Græcis ait appellari: latius tamen esse no-
men frugi, quam genosius. nam ceteras propemodum
virtutes, nomine frugalitatis contineri: eaq; à
fruge esse appellatam, qua nihil melius è terra
oritur: cui contrarium vitium nequitiam dici. &
nequam hominem, id est, nihili, frugi homini
contrarium. nequam autem dictum esse ab eo,
quod nec quicquam, seu nequicquam, id est, ni-
hil, seu non quicquam est in tali homine. Idem in
oratione pro Deiotaro; *frugi hominem dici non
multum habet laudis in Rege: fortem, iustum, severum,
grauem, magnanimum, largum, beneficum libera-
lem, hæ sunt regie laudes: illa priuata est. ego tamen
frugalitatem, id est, modestiam, & temperantiam,
virtutem esse maximam iudico. Porro ita solent
laudari maxime serui. Plaut. Casina, Pol. bone fru-
gi hominem te iam pridem esse arbitror. Terent. He-
autont. de fallacia dicis? est inueni nuper quandam.
Chr. frugies. Idem Adelph. Syrus, factum est, quod
iusti, Demea. D. frugi homo es.*

QVOD SIT SATIS, HOC EST, VT
VIT. P.] id est, tanta frugalitate præditus, quan-
ta in seruo postuletur, id est, ita frugi, vt in vita re-
tinendum, ac seruandum, minimeq; occidendū
esse putes. Constat autē, dominis in seruos olim
fuisse vitæ, necisque potestatem. seruum frugi igi-
tur dominus non temerè occiderit: inutilem au-
tem, & nequam, non mirum si occiderit. vel sic:
frugi, quantum satis est ad bonam valetudinem,
& ad salutem, nam vt edaces, & intemperantes, &
nequam homines corrumpunt valetudinem, nec
diu viuunt: sic & qui nimis tenui, & præparco vi-
ctu vtuntur, quiq; ad rem domini familiarem be-
nè gerendam nimis attentis sunt, nimis vigilantes,
nimum diligenter domino consulentes: quasi
hoc, iocans cum domino, significet Dauus, se nō
præstare ceteris seruis frugalitate, neque immo-
derato frugalitatis studio immori velle, sed satis
habere, si tam frugi sit, quam vulgus seruorum ef-
fe solet. vel sic: mediocriter, & intra modum fru-
gi: non immoderatè, neque supra modum: vt spes
sit me diu victurum. Nam contrā opinio est hæc
omnium animis insita, eos qui frugalitate, aut alia
aliqua virtute præstant, non diu in terris ætatem
agere, tamquam Dijs immortalibus omnem præ-
stantiam,

A stantiam, vt pote à se profectam, suo iure repetentibus. Omnino locus est, mihi quidem, perobscurus. Sed non dissimulabo quibusdam videri ita legendum, *frugi, quoad sit satis*, hoc sensu, vique eo frugi, quoad sit satis. Nam, *quoad*, vnius syllabæ est etiam apud Lucretium.

VT VITALE PVTES] vt putes posse viuere, neq; ante diem moriturum. *sat. i. lib. i. O puer, vt sis Vitalis, metuo.*

LIBERTATE DECEMBRI] quæ datur seruis, Saturnalibus. agitabantur autem Saturnalia XIII. Kalen. Ianuarias, vt scribit Macrobius. lib. i. cap. 10. Eo die domini seruos suos conuiujs liberalibus, & opiparis accipiebant, ipsi muneribus seruilibus fungebantur: seruis impune, quicquid libèret, loqui licebat, vt & scribit idem Macrobius. lib. i. & Athenæus lib. 14. his verbis, *ταῖς ἡμέραις ἐθὺς ἐπὶ Ῥωμαίων παρὶν ἐστὶν τὰς οἰκέτας, αὐτὰς τὰς τῶν οἰκετῶν ἀναδεχομένους λειτουργίας.* id est, Saturnaliorum diebus solent Romani famulis cenas opiparas & apparatus dare, cum ipsi seruilibus muneribus fungantur. quo loco idem Athenæus multarum nationum dies festos simileis commemorat. Catullus ad C. Licinium Caluam, Saturnalia, optimum dierum appellat, propterea (opinor) quod aurei illius sæculi, quod Saturno regnante fuisse dicitur, imaginem referebat, memoriamque representabat: quo nondum erat auditum nomen seruitutis. sed de his vide plura apud Macrobius, & apud Lucianum ἐν τοῖς περὶ κρόνον. vbi primo dial. sic Saturnus, *καὶ διὰ τὸ πᾶντα χεῖ κρότος, καὶ φθὴ, καὶ παιδιὰ, καὶ ἰσοπμία πᾶσι καὶ δούλοις, καὶ ἐλευθέροις. ὅδε ἴσ' ἐπ' ἐμὸν δούλος ἐστίν.* id est, *Atq; iccirco vbiq; plausus, & cantus, & ludus, & honoris aequalitas omnibus tum seruis, tum liberis. Neq; enim me regnante seruus erat.*

CONSTANTER] *καταχρηστικῶς*, pro pertinaciter. vel dicendum *constanter* esse positum pro æquabiliter, & conuenienter vite superiori: vt quanto abhinc versu, in æqualem vsurpabit pro eo, qui sibi non constat. & infra ead. *sat. quanto constanter idem In vitijs, &c.* & M. Tull. Tusc. 5. de Epicuro, *quam sibi constanter, conuenienterq; dicat, non laborat.*

ET VRGET PROPOSITVM] persequitur id, quod sibi ab initio proposuit: perstat in consilio suscepto.

NATAT] modò ad vitia propensa est, modò ad virtutes incumbit: incerta & instabilis est: non perstat in vitijs, sed modò vitia, modò virtutes sequitur. Sic fere loquitur M. Tull. lib. i. de natura deorum. *Mibi quidem etiam Democritus, vir magnus in primis, cuius fontibus Epicurus hortulos suos irrigauit, natate videtur in natura deorum. Tum enim censet, imagines diuinitate præditas inesse vniuersitati rerum, tum principia, mentesq; que sunt in eodem vniuerso, deos esse dicit.* vbi tamen quidam legi volunt, *nutate*. Iosephus Scaliger Iulij Cæsaris filius, iuuenis in primis doctus, putat hic *natate* idem valere, quod *ἄπλοτατον*, crebrum esse, frequens esse, abundare, quia, inquit, quæ sunt *ἄπλοτατα*, maxime apparent. Ego, vt quæ sunt *ἄπλοτατα*, ea in promptu esse & fateor, & ex Aristotele docui in annotatione quadam ad libros Aristot. de

moribus ad Nicom. *ἄπλοτατα*, ea, quæ increbruerunt, seu quæ frequentia sunt, verti: ita hoc etiam scio *ἄπλοτατα* alibi dici à Græcis & ab ipso Aristotele, quæ sunt infirma, & non diuturna, & quæ non habent altas admodum radices. non tamen fateor, natate idè valere hoc loco, quod crebrum esse: sed potius positum esse puto pro, sibi nõ constare, incertum esse. translatione ducta à natatoribus, qui in elemento molli, cuiusmodi est, aqua, versantes, stabiles & certi esse non possunt. Taleis autem describit in continentis Aristot. lib. 7. de moribus ad Nicom. vt mox dicemus. INÆQUALIS] sibi non constans. *sup. saty. 3. lib. i. Nil æquale homini fuit illi. ibid. nil fuit vquam Sic impar sibi.* in æqualis igitur, in victu, & cultu, & consilijs omnibus.

SÆPE NOT. CVM TRIB. ANN.] Hoc quidem constat, læua manu duntaxat, non etiam dextera, annulos gestari solitos: sed nec quibus digitis, nec quot annulos gestare consueuerint, constat. Scribit Plinius lib. 33. cap. 1. primò ijs digitis, qui sunt minimis proximi, geri morem fuisse: postea eo, qui pollicis proximus est, gestatos esse: deinde iuuisse etiam minimum digitum annulo ornare: sua ætate solum hunc digitum exceptum fuisse, ceteros omnes oneratos esse. Iam de multitudine, alios eorum pondera ostentasse: alijs plures, quam vnum, gestare laboriosum fuisse: nonnullos treis minimo congestisse. Ex hoc Horatij loco videri potest turpe fuisse treis annulos gestasse. hanc enim vim puto inesse in voce *notatus*. Iam verò illud non est dubium, quin annuli initio ferrei instituti & facti sint. etiam illud certum est, initio signandi causa esse comparatos. Quod autem hic *annellis, & annulus, &c.* duobus nn. impressum est, in eo consuetudinem vulgi secutus sum. Nam si libros veteres sequi, & rationem audire volumus, *annulus, & anellus* scribi debet vno n. anus, ani, enim, ex quo anellus, dicebant veteres pro annus, ni.

CLAVVM] siue angustum, siue latum. nam erat & latus clauus, & angustus, vt dixi supra ad illum locum satyræ 6. libri primi, *& latum demisit pectore clauum.*

SE CONDERET, VNDE, &c.] se conderet, subintellige, in eum locum, seu in eam domum, unde, id est, ex qua, &c.

MVNDIOR] lautior, elegantior: non egentissimus, neque abiectissimus.

DOCTVS ATH.] Vatic. cod. vnus Tornef. Morellianus, Nicotianus, Clericanus, habent *doctus*: quæ lectio mihi vehementer placet, vt intelligamus Horatium dicere, hunc Priscum modò Romæ mæcharisolum, modò Athenis docere. *doctus* tamen ferri potest.

VERTUNNIS, QVOTQVOT SVNT, NAT. INIQV.] Vertunnum ei iratum esse dicebant veteres, vel eum irato Vertunno natum, qui mobili esset ingenio, qui secum pugnaret, qui sententiam mutaret in horas. vide plura de Vertunno ad epist. vltim. lib. 1.

VOLENERVS] hic erat in vitijs pertinax, & perseverans.

A IUSTA CHIRAGRA] iustam chiragram dixit magnam, & grauem, & suis (vt ita dicam) numeris omnibus absolutam: quemadmodum dicimus *iustum exercitum, iustum poema, iustum iter, iustam victoriam*: non (vt alij) debitam, aut, quæ meritò ei accidisset.

ARTICVLOS] chiragram, & podagram morbum articulorum nominant Latini, quia vtraque in articulis insidet. M. Tull. lib. 1. epist. ad Attic. *Terentia magnos articulorum dolores habet*. Itaque ἀρθρίπδα appellant Græci. *contudit articulos* autem tralatè dictum pro *debilitauit*. propriè posuit in epist. ad August. lib. 2. *diram qui contudit hydram*, &c. & Cicero pro Flacco: *manus, quas contudit: digitis, quos confregit: nervos, quos confregit, restituere non potest*.

TOLLERET] ex alueo sumeret, & in pyrgum demitteret.

B PYRGVM.] pyrgus non est tabula lusoria, seu alueus, vt quidam putant: sed vasculum in turriculæ figuram conformatum, ex quo tali in alueum conijciebantur, ne, si manu iacerentur, fraus à lusoribus admitteretur. turriculâ appellat Martialis Latino nomine, quod Græco πύργος ferè æqualiter respondet. *Querit compositos manus improba mittere talos: Si per me misit, nil nisi vota facit*. dicitur & fritillus. Sed non celabo lectorem, me reperisse scriptum in aliquot libris manuscr. partim, *mitteret in simum*: partim, *mitteret in phimum*. Est autem phimus vox Græca φῆμος, quam vsurpauit Æschines in oratione καὶ πῆμαρχα, octaua ferè pagina orationis, cùm ea oratio in exemplo meo Aldino viginti quattuor paginas compleat. Ex quo loco licet intelligere, φῆμον, vas lusorium fuisse, in quod aleatores cubos conijciebant. Verba Æschinis subiiciam, vt huius vocis significatio fiat planior, *μεθυδιέντες γὰρ ποτε καὶ αὐτῶν, καὶ τῶν συγκυβευτῶν πῆες, καὶ ἄλλοι, ὧν ἔβλομαι τὰ ὀνόματα λέγειν, εἰσποδῆσαντες ὑκτωρ εἰς τὴν οἰκίαν, ἧ ὦκει ὁ Πιπταλάκος, πρῶτον μὲν σινέπελον τὰ σκευαεῖα καὶ διερρίπθω εἰς τὴν ὁδὸν ἀσραγάλως τέπνας διασείσας, καὶ φῆμος, καὶ κυβευτῆα ἔπειρα ὄργανα, &c.* id est, ebrii enim facti aliquando etiam ipsi, & nonnulli ex collusoribus, & alij, quorum nominibus parco, noctu in ædeis, in quibus Pittalacus habitabat, impetu facto, primum quidem vascula contriuerunt, & talos quosdam sonoros, & phimos, & alia instrumenta aleatoria in viam discerunt. Ex quibus verbis licet intelligere, phimū alueolum fuisse, in quem cubos, seu talos potius, conijcere solebant: quem alio nomine etiam camum nominant Græci, vt testantur Hesychius, & Suidas, & Harpocraton. Nunc si quis ex me querat, vtram scripturam magis probem, dubitanter & timidè respondeam, fortasse *phimum* verum & rectum esse: loco autem esse motum in quibusdam libris, ab ijs, qui eius vocis vim non intellexerint, & in eius locum pyrgum esse substitutum. verumtamen iudicent doctiores.

QUANTO CONSTANTIOR IDEM IN VIT.] quanto obfirmatior in vitijs, tanto minus miser, & prior illo, qui modò ita contendit funem, vt periculum sit, ne rumpatur: modò nimis laxat: id est, qui modò virtutem studiosissime co-

lit, modò in omni vitiorum genere volutatur.

D AC PRIOR ILLO, QVI, &c.] dissentiunt hic codices veteres. alij enim habent, *ac prior illo*: quos secuti sumus: alij *ac prior ille*: quam lectionem tamen non damno. licet enim eam sic interpretari: tanto leuius miser, id est, minus miser, quàm prior ille, qui, &c.

NON DICES HODIE] Quamdiu (inquit Horatius) me tam longo sermone obtundes, non dicens ad quem pertineat: aut de quo loquare?

TAM PUTIDA] tam odiosa, molesta, inepta, absurda, insolentia, φορπικῶς. Cicer. orat. perf. *Cum Demosthenes Athenis exagitetur, vt putidus*, id est, nimis exquisitè, & elaboratè loquens: inusitatis & odiosis verbis vtens. Putidum (inquit Nonius) non solum ab ore foetido & graui, quod naribus probatur: sed & quod auribus triste, & insuaue, austerum, rancidum, &c.

FVRCIFER] de hac voce mox dicemus, ibi: *Ibis subfurcam prudens*.

E ANTIQ. PLEB. &c.] fortunam (inquit Dauius) & mores antiquorum, laudas. mores antiqui, & homines antiqui, & antiquum officium, semper in laude ponuntur à scriptoribus Latinis. Plaut. in Trin. *meo modo, & moribus viuito antiquis*. Terent. Andr. *O optime hospes, pol, Crito antiquum obtines*. Idem Adelph. *Na illiusmodi iam nobis magna ciuium Penuria est: homo antiqua virtute, ac fide*. M. Tull. pro Sex. Roscio Amer. *Homines antiqui, qui ex sua natura ceteros fingerent*. Idè pro Quintio, *Quid tum? tu aliquem patronum inuenies, hominem antiqui officij, qui splendorem nostrum, & gratiam negligat?* Iterum pro Roscio Amer. *in qua muliere vestigia antiqui officij remanent*. Idem ad Attic. lib. 9. *vide quam sim antiquorum hominum*. T. Liuius lib. 43. *ceterum & mihi vetustas res scribenti nescio quo pacto antiquus sit animus*, &c.

TE AGAT] te ducat, seu compellat, seu transferat.

F AVT, QVIA NON S. Q. CLAM. R. E. AVT Q.] id est, aut quia non idem sentis, quod loqueris, pugnatq; cum sententia tua oratio: aut quia facile ab eo, quod rectum esse statuisti, desicis, neque in sententia permanes. animaduerte, hoc loco describi ab Horatio duo malorū genera: vnum eorū, qui de industria flagitiosè, turpiter, & vitiosè viuunt: alterum eorum, qui flagitium quidem, & turpitudinem, & vitium oderunt & natura, & consilio: sed animi perturbatione impulsī ab honestate, & recto consilio desiciscunt, vitiumq; persequuntur. sic distinguit Aristoteles lib. 7. de moribus ad Nicom. ἀνολυσον, id est, intemperantem ab incontinente, quem ἀκρατῆν nominant Græci. ille enim sibi persuasit, turpiter, & libidinosè esse viuendum: itaq; insanabilis est: hic contra frugalitatem quidem, & temperantiam libidini & flagitio anteponendam esse putat: sed in sententia non manet, quoniam in eo superat rationem cupiditas. sic Euripides in Hippolyto, ait plerofq; benè sentire, & quæ recta sint, nosse: sed non facere, alios inertia, alios propterea, quod aliam quandam voluptatem honesto antepo-

Qq ij nant.

Anant. sed præstat Euripidis verba ascribere, ἐπι γὰρ τὸ γ' ἐν φρονεῖν Πολλοῖσιν ἀλλὰ τῆ δ' ἀδριπτόν τὰ δὲ. Τὰ ῥητὴς ἔπιπται μεαδὰ καὶ γηγώσομεν, Οὐκ ἐκπονήμεν δ' οἱ μὲν ἀργίας ὑπὸ, Οἱ δ' ἠδονῶν παθεθέντες ἀντὶ τὸ καλῶς Ἀλλω πν. Eodem pertinent illa Plutarchi lib. πῶς δὲ τὸν νέον τῶν ποιημ. θελωδὲς μὲν ἔν, καὶ ἀλορον, καὶ οἰκτρὸν, εἰδὸτα τὸ βέλπον, ὑπὸ τὸ χείρονος ἐξ ἀκρασίας, καὶ μαλακίας ἀγροδαι, id est, immò verò ferinum, & à ratione alienum, & miserabile est, scientem id, quod melius est, ab eo, quod deterius est, propter incontinentiam, & molitiam trahi.

NON FIRMVS] id est, non certus, neq3 stabilis. vel vt supra dixit, *natanus*: ἢ βέλγας, ἢ δ' ἀσφαλῆς.

NE QVICQVAM COENO CVP. EVELL. PL.] id est, nec quicquam cupiens ex vitioso habitu, quem ex assiduis actionibus improbis ac vitiosis contraxisti, emergere, & ad bonam frugem redire. tralatio perpetua est ab ijs, qui in luto ita alto ac profundo hærent, vt sese ex eo expedire, aut euoluere nequeant. Terent. Phorm. *In luto hæres, versuram solues.* Quanta autem sit luti, præsertim profundi, tenacitas, declarat Catullianum illud carmen ad Coloniam, *Et supinum animum in graui derelinquere cæno, Ferream vt soleam in tenaci voragine mula.*

ROMÆ RVSOPTAS] sic infra epist. ad Celsum lib. i. *Roma Tibur amem ventosus, Tiburre Romam.*

RVSTICVS] rure. quod est loci ad personam transtulit: vt sup. sat. 6. li. i. in extr. *domesticus otior,* id est, domi otiosus sum.

TOLLIS AD ASTRA] ad cælum laudibus effers. epist. ad Fuscum Arist. lib. i. *Que vos ad cæli effertis rumore secundo.* Virg. Daph. *Daphnimq3 tuum tollemus ad astra.*

LEVIS] in eo leuis, quòd cum es rure, urbem absens miris laudibus ad cælum effers, quam fastidiebas præfens, & cum in vrbe esses.

AC, VELVT VSQVE VINCTVS EAS] & quasi, quòd vocaris, eò constrictus, & vi coactus, & inuitus eas, ita lætaris, quòd à nemine sis vocatus. non dissimulabo, in nonnullis libris & manuscriptis & vulg. reperiri *vsquam.*

AMASQVE] quid sibi vult hoc *amasq3*? aut cum quibus debet cohæreere? Vtrum cum superioribus, hoc modo, te felicem dicis, & te amas, quòd nusquam, &c. an cum ijs, quæ sequuntur? hoc modo, *amasq3*, id est, & tibi iucundum est, vel & lætaris, quòd nusquam, &c.

SERVVM] serò: vt sæpe alias. sic epist. ad August. *Serius enim Gracis admonuit acumina chartis.* verum tamen *serum*, seu *serò*, intellige vesperi.

SVB LVMINA PRIMA] paullo ante vesperam: paullo ante solis occasum, quod erat tempus cenæ. epist. ad Torqu. lib. i. *Supremo te sole domi Torquate manebo.* sic loquitur epist. 2. lib. 2. *Lento Samnites ad lumina prima duello.*

NEMON' OLEVVM FERET OC.] μίμνος verborum Horatij, cum ad Mæcenatem ire properat, ab eo vocatus. lauabantur autem & ungebantur cenaturi. iccirco poscit oleum, quo perunctus, cenatum eat apud Mæcenatem.

ECQVIS AVDIT?] numquis est, qui audiat?

nemone audit? errant, qui putant *ecquis* idem valere, quod *quis*. licet tamen hîc legere, *Ec quis audii?* quamquam minus probo. mendose autem habent nonnulli libri vulg. *hac quis.*

BLATERAS] blaterare est stultè, & cupidè loqui, inquit Festus Pompeius. Cæcil. in Hymnide, *desine blaterare.* Afranius. *Ten' blaterare, & obloqui?* Plaut. Aulular. *vbi tu es, quæ de blaterasti iam vicinis omnibus Me mea filia daturum dotem?* Alij blaterare volunt esse furiosè clamare.

FVGISQVE] cod. Iann. & vnus Vat. *furiosq3*: quod si cui probabitur, *furis* interpretabor furem ter irascaris, insanis, vt apud Terent. Adolph. *non insanis?* Nam ira, furor brevis est: vt est in epist. r. sic hæc duo coniunxit Varro, *blaterare, & rabire.* *Quid est? quid blateras? quid rabis? quid vis tibi?* *fugis* autem, quod, quamquam in pluribus libris veteribus reperitur, minus probo tamen, interpretor, ad cenam properas.

MILVIVS, ET SCVRRÆ] quierant apud te cenaturi.

TIBI NON REF. PR.] tibi multa mala precati: quæ tibi referre vel nolo, vel non debeo, vel non audeo.

ETENIM ME DIXERIT ILLE] id est, etenim dicere possit aliquis, me ventre duci, id est, ventri indulgere, & feruire. Dauis etiam nunc sunt verba, non Horatij. vox *ille* autem, idem ferè valet hoc loco, quod apud Græcos ὁ δεινα, id est, aliquis, nescio quis. vno Demosthenis, & altero Cicer. exemplo contenti erimus. Demost. *πρὸς Δελφίλων.* οὐ δὲ ποιεῖς. ἢ λέγεις κακῶς τὸς πεπλευσηκότας, τῶν ἐνεργητῶν τῶν δεινῶν μεμφομένους, καὶ τὸν δεινὰ ἀνάξιον εἶναι φάσκον, ὃν ἔδει ἐκείνοις προσήκον. id est, tu autem facis, non dicis male mortuis, cum illum, aut illum ex bene meritis reprehendis, & illum aut illum eorum, qui beneficio affecti sunt, indignum beneficio dicis. Cicero pro Rosc. Amer. *quassisse num ille, aut ille defensurus esset.*

LEVEM] coniunge cum verbo *duci*, & prouocabulo, *me*: vt sit *me leuem duci ventre*: me duci ventre, & in eo leuem esse, quòd ventre ducar.

NASVM NIDORE SVPINOR] id est, nasus mihi nidore cibi supinatur: hoc est, excitatur, attollitur. Virgil. Georg. 2. *Ante supinatas Aquiloni ostendere glebas.* in nonnullis libris legitur *supino*. cod. Don. autem, & Vatic. 3. Torn. Faern. Cleric. habent *supinor*, vt vulgati: quæ scriptura recta est. hoc enim significat, quod dixi, *nasum supinor*: id est, nasus mihi supinatur, seu excitatur nidore obsonij. hellenismus est.

SI QVIDVIS, ADDE, POPINO] libri vulgati, nulli ferè manuscr. habent *sim quiduis*, *adde popino*, id est, *sim* etiam quoduis: *sim* popino. popinones à popina sunt appellati: qui popinas consecretantur. sed non est reticendum scripturæ esse in duobus codicib. Vatic. Iannoct. Faern. Tornef. Clericano, Nicotianis duobus, Russard. *si quiduis*, non *sim quiduis*, vt habent vulgati. ego tamen olim hanc secutus eram, vt sit hæc sententia, ego nidore ciborum moueor, (inquit Dauis) fateor: nasus mihi excitatur nidoribus, vt imbecillo, & infirmo. iners sum & ignauus, & *sim* quic-

A quicquid aliud voles: adde, si tibi videtur, me esse popinonem, &c. sic loquitur epist. 6. lib. 1. *frater, pater adde.* nunc autem hac editione scripturam veterem sequi malui: quam sic explico: nasum nidore supinor: sum imbecillus, sum iners, adde siquid aliud vis, sum popino. licet etiam coniungere hæc nomina *Imbecillus, iners* cum verbo supinor, hoc modo, nasum nidore supinor ego imbecillus, iners, &c. ut verbum *sum* non sit necesse foris assumere.

QVOD EGO] id est, seruus.

VLTRO INSECTERE, &c. subintellige *me*, ut sit, cum sis seruus, & nequam, & fortassis nequior quam ego, vltro me insectere, velut melior? id est, debetne me vltro insectari velut melior? nequior, & melior opponuntur. nam nequã & frugi opponuntur. bonus autem cum de seruo dicitur, idem valet, quod frugi. *χρηστος, χρησιμος.*

VERBIS QVE DECORIS OBVOL. VII.] verbis speciosis vitium tuum tegas?

B **AVFER ME VLTRO TERRERE**] cum Horatius liberiore serui oratione offenderetur, terrorem ei vultu denuntiabat, ei que minabatur: qua re animaduersa orat Dauus ne stomachetur, ne sibi terrorem intentet, & ut manus contineat. *aufer me terrere*, id est, ne me terre: noli me terrere.

MANVM, STOMACHVM QVE TEN.] & manum contineto, id est, ne me pulsato: & stomachum, id est, ne irascitor, ne stomachator, iram comprimito.

DVM QVE CRISPINI] de Crispino philosopho sat. 3. lib. 1. in extre. *ne me Crispini scriinia Lippi Compilasse putes.* Sed cur se à Crispini ianitore edoctum esse dicit, non ab ipso Crispino? quia seruis non licebat cum ingenuis audire philosophos, neque vltros alios ingenuarum artium magistratos publice profitentis. quæ igitur Dauus à Crispino discere non potuit, ab eius ianitore item seruo didicit. Pares autem cum paribus, veteri proverbio, &c.

C **TE CONIVX ALIENA]** ex contentione, & comparatione ostendit Dauus, dominum suum se esse deteriorem, & grauius peccare.

CRUCE DIGNIVS?] grauius? vtrius peccatum cruce dignius est?

ACRIS NATVRA] id est, naturalis cupiditas, vehemens. *φυσικὴ ὁρμημία ἰσχυρὴ.*

SVB CLARA LVCERNA] Mart. lib. 11. *ludere teste lucerna.*

EXCEPIT] excipere, præter illam, quam supra notauimus, significationem, valet etiam idem ferè, quod *recipere*, & id, quod extrinsecus venit, aut obiectum est, capere: ut *verba loquentis excipere, excipere sanguinẽ patera, excipere tela, excipere pericula.* nonnulli libri tamẽ manuscr. habent, *accepit.*

TURGENTIS] tumentis. sup. sat. 2. lib. 1. *tument tibi cum inguina.* fortasse verbo Latino *turgere* respondet Græcum ὀργᾶν, quo sepe vitur Aristoteles pro verbo ὁρμημία, & ἐφίεσθαι, cuiuscunq; rei sit cupiditas: ut problem. *τμημ. δ. διὰ τὴν δειμὴν ὀργῶνται ὅτε ἀφροδισιάζεν, ὅτε ἐμῶν, ὅτε τῶν ἀφροδισιάζων, ὅτε φύσιν ἀφροδισιάζων, id est, quam obrem non oportet eum, qui mini*

mè turgeat, neq; Veneri operam dare, neq; vomere, neq; sternutare, neq; flatum emittere: caudam autem salacem intellige, ut sat. 2. lib. 1. *testeis, caudamq; salacem Demeteret ferrum.*

CLVNIBVS AVT AGITAVIT] aut me succumbentem agitavit, tanquam equo insidens. genus est Veneris. Mart. lib. 2. *Hectoreo quoties sederat vxor equo.* Ouid. de arte amandi lib. 3. *Parna vehatur equo. quòderat longissima numquam Thebais Hectoreo nupta resedit equo.* infr. ead. sat. *Non habitu, mutatue loco, peccatue supernè.*

DIMITTIT, &c.] me missum facit incolumi fama.

MEIAT EODEM] cum eadem rem habeat. Catull. *Qui ipse sui patris minxerit in gremium.* Horat. suprã sat. 2. lib. 1. *Hunc perminxerunt calones.* Perfrus. *Patritia immeiat vulue.*

TV, CVM PROIECT. IN SIGNIB.] tu, cum posita equitis Ro. aut iudicis persona: proiectis ornamentis equestribus, posito angusto clauo, quo utebantur equites, ab Augusto allecti in iudicum numerum, posito annulo, sumis cultum, ac vestitum seruilem: non is es, cuius habitum, & similitudinem geris? Non sunt autem hæc ita accipienda, quasi Horatius significet, se equitem esse Romanum: sed eò dicuntur tantum, ut intelligamus, plerosq; dominos seruis suis esse deteriores, & nequiores, ut pote, qui turpissimis cupiditatibus, & libidinibus seruientes, multa se indigna, suãq; personæ indecõra perpetiantur, ac perferant. hæc igitur verba pertinent ad omnes dominos, nobileis & honestos.

PROIECTIS IN SIGNIBVS, &c.] positis, & abiectis ornamentis equestribus, posita persona, positoq; vestitu iudicis.

ANNULO EQVESTRI] Plinius lib. 33. cap. 1. *Annuli distinxere alterum ordinem a plebe, ut semel cœperant esse celebres, sicut tunica ab annulis senatum tantum, &c.*

PRODIS EX IVD. DAMA.] sumis vestitum seruilem, ne ab alijs agnoscaris, posito iudicis habitu, ac vestitu, prodis seruus ex eo, qui eras, nempe ex iudice, & equite, hoc tempore etiam equites iudicabant.

ODORATVM] odore aliquo imbutum: ut Od. 11. lib. 2. *Et rosa Canos odorati capillos.*

LACERNA] lacerna, pallium fimbriatum, quo olim soli milites utebantur.

INDVCERIS] intromitteris in ædeis mulieris.

ALTERCANTE LIBID.] hinc te impellit libido ad flagitium: illinc reuocat pœnæ metus. Ita pugnat metus cum cupiditate, & libidine.

QVID REFERT VRI VIRGIS] Quid interest (inquit) vtrum eas obligatus pacto gladiatorio, quod erat huiusmodi, *vri flammis, secari virgis, ferro necari:* an turpi clausus in arca, in quam te demisit ancilla contractum, genibus caput tangas? id est, quid interest inter gladiatorem, & adulterum? Sic hunc locum Acro explicat, & recte.

FERROQVE NECARI,] quidam legunt, *ferroq; secari:* quod non placet. nam *secari* virgis, quod est, vri, & cruciari virgis, conuenit: *secari ferro*, non item, sed *necari.*

A AVCTORATVS] obnoxius, obligatus, nempe mercede accepta. auctorati dicuntur milites posteaquam iurarunt in verba imperatoris. ex auctorati, vbi militiæ sacramento sunt liberati. sed propriè dicuntur auctorati gladiatores, qui mercedè acceperunt, vt depugnent in ludo, & vt vrantur flammis, virgis secantur, ferro necentur. hæc enim lex fuit gladiatoria, vt notat Acro. C. Afinius Pollio lib. 10. epist. ob Fadum quendam militem Pompeianum, quia, cum depressus in ludum bis gratis depugnasset, auctorari sese nolebat, & ad populum confugerat, primum Gallos equites immisit, &c. *Merces ipsa* (inquit M. Tull. Off. 1.) in mercenarijs auctoramentum est seruitutis. Quid igitur refert (inquit) vtrum tanquam quidam gladiator, eas quò velit is, qui te auctorauit, & conduxit, paratus vri flammis, ferroq; necari: an clausus in arca ita contracto sis corpore, vt genibus caput tangas?

B CONTRACTVM] te contractum, propter arcæ angustias. caue coniungas participium contractum cum voce caput.

QVÒ TE DEMISIT] inquam te ancilla cōtractum demisit, fortasse propter subitum domini sui aduentum.

CONSCIA] ancilla, vt suprâ fat. 2. lib. 1. miseram se conscia clamet.

C GENIBVS TANG. CAP.] participium contractum non est coniungendum cum voce caput, quæ sequitur, vt diximus, sed cum prouocabulo te, quod antecedit, hoc modo: & quidem altius repetamus, totūq; hunc locū explanemus. quid refert (inquit) quòd ad miseriam & turpitudinem attinet, vtrum quis eat in ludum, depugnare, vri flammis, virgis secari, ferro necari accepta mercede obligatus, an in arca inclusus ab ancilla conscia corpore contracto, genibus tangat caput: proinde quasi dicat, vtrobiq; manifesta inest turpitudinis: sed maior in homine libero, qui libidinis causa, tanto in periculo, tantaq; in miseria versatur. liber Rain. Card. & Iann. & Turnesian. aliquantum ab alijs discrepant. sic enim in illis scriptum est, *Contractum, vt genibus tangas caput.* quam scripturam olim non sum secutus, quòd existimarem particulam vt adiectam esse ab aliquo, qui non videret verbum tangas pendere à superioribus illis an turpi clausus, &c. Et mea quidem sententia sine hac particula hic totus locus legi potest. Verum tamen cum videam, plureis libros veteres eam habere, peccatum non arbitror, qui eos sequatur: vt sit hic ordo verborum, & repetatur *Contractum, vt genibus tangas caput.* hoc modo: an turpi clausus in arca eas, Quò te demisit, &c. ita, inquam, clausus, vt genibus tangas caput.

ESTNE MARITO MATRONE PECCANTIS, &c.] Lege Iulia de adulterijs, marito adulterum quidem cum vxore deprehensum occidere licet: non tamen quemlibet, sed eum, qui leno fuerit, quiue artem ludicram fecerit, vel in scenam saltandi, cantandiue causa prodierit: iudicioue publico damnatus, neq; in integrum restitutus erit: quiue libertus eius mariti, vxorisue, patris, matris, filij, filia vtrius eorum fuerit, quiue seruus erit: non autem vxorem. Eadem lex tamen

patri vtriusque occidendi potestatem permittit, filia, inquam, & adulteri.

D ILLA TAMEN SE NON HAB. M.] huius loci hæc mihi videtur esse sententia, tu cum libidinem tuam explere vis, in alienas ædeis non sine periculo ingrederis, vestitū mutas, ne à quoquam agnoscaris: illa autem nulla condicione adduci potest, vt domum tuam veniat, neque vt habitū, cultumq; matronæ mutet, cum te metuat, neque tibi credat.

E PECCATVE SVPERNE] id est, si eam velis tibi morem gerere, & obsequi à superiore parte: si iubeas eam tibi incubare, aut insidere subiacenti, nulla condicione est factura: ita sui iuris est, ita libera, & contumax. suprâ ead. fat. *aut agitavit equum lasciuia supinum.* quidam putant describi *αἰθρηρῖαν τὴν διὰ σῆματος, καὶ τὴν λευκαίαν*, seu fellationem: & ita declarant, non peccat superne, id est, ore tibi non morigeratur. Alij non peccat superne, sic explicant, non projicit insignia nobilitatis, vt tibi morem gerat: neque eius flagitium in sublimi eminent, propter dignitatem: sed contrā vilis & contempta mulier est: neque quicquam de sua dignitate deperdit, vt tu, qui proiectis insignibus prodis ex iudice Dama. sed hæc explicatio plane reiicienda est, vt suo auctore indigna, & pugnant cum Horatij verbis & sensu. Quidam legunt *peccatne supine.*

F SVB FURCAM] vt seruus. Donat. in Andr. *Furciferi dicebantur serui, qui ob leue delictum cogebantur à dominis, ignominia magis, quam supplicij causa, circa vicinos furcam in collo ferre, subligatis ad eam manibus, &c.* Plutarch. *Ῥωμαῖοὶς, διὰ τὴν πύσιν ἀπεργασμένους ἐπὶ κλοπῆς, ἢ δολοῦς ποῖν ἄλλοις ἀμαρτήμασι, φερριφέρους καλεῖσιν. ἢ καὶ τὸ πῶς τῶν παλαιῶν ἐπιμηλείας τεκμηρίον ὄσιν. ὁ γὰρ οἰκόμενος ἰδίῳ καταγῆς πνα μελθθῆναι, ἐκέλευε διπλοῦν ἔυλον, ὃ τῆς ἀμάξιας ὑφίστασιν, ἀερόμενον διὰ τὴν σιωοικίαν, ἢ τῆς ζυτῆσπιος διεξελθεῖν ὑπὸ πάντων ὀρέομενον, ὅπως ἀπποῖεν αὐτὰ καὶ φυλάτῃν το ῶς τὸ λοιπὸν. τὸ δὲ ἔυλον ἡμεῖς μὲν σπείτα, Ῥωμαῖοι δὲ φέρκων ὀνομάζουσιν. διὸ καὶ φερκίφερὸ τὸ πῶς ἀερενεγῶν, καλεῖται,* id est, Quamobrem eos seruos, qui in furando, aut similibus alijs delictis seruilibus sunt insanabiles & desperati, furciferos appellant? an etiam hoc antiquorū diligentia argumentum est? Nam qui seruum suum compertum habebat vitio aliquo esse affectum, iubeat lignum duplex, quod curribus supponunt, tollentem per viciniam transire in omnium oculis, vt ne ei fidem haberent, & vt sibi ab eo cauerent in reliquum. lignum autem tale nos quidem sterita, Romani autem furcam nominant. quare & furcifer qui hoc circumtulit, appellatur.

G PRVDENS] sciens, vt fat. 3. huius lib. *Cum prudens scelus ob titulos admittis inaneis, Stas animo.*

H DOMINÓQVE FVRENTI] vel marito, vel amori, & libidini, sed marito máló.

I CREDO, METVES] scilicet tu metues, tuoq; malo, & periculo doctus, cauebis. proinde quasi dicat, nō metues, immò verò cogitabis, quo tempore te iterū in periculū conijcias, doctus autē, periculo scilicet, aut malo accepto. Hesiōd. *παθὼν δὲ τὴν νῆπιος ἐγὼ* id est, malo accepto stultus cognouit.

A **QVÆ BELLVA, &c.]** ostendit, amanteis & libidinosos belluis esse incautiores, & inconsideratioris, cum hæ ferè numquam, posteaquam è laqueis effugerunt, iterum capiantur: illi autem vitato periculo, iterum, atque iterum in idem genus fraudis incurrant. notum est proverbum, & refertur à Plutarcho, ἀλώπηξ δεξιφουρῶσα πάγας, αὐδῆς ἔχ' ἀλίσκεται, id est, vulpes, quæ tendiculas, aut laqueos effugit, iterum non capitur.

REDDET] siue legas reddis, siue reddet, nihil refert. & utraque scriptura codicum manu scriptorum auctoritate nititur.

NON SVM MOECHVS, AIS] si dices, te nõ esse mœchum, licebit mihi quoque dicere, me non esse furem. nam quemadmodum ego me à furtis abstinco, neque vasa argentea tango metu pœnæ: sic tu propter periculum ab vxoribus alienis te abstinens, non consilio, aut ratione.

SAPIENS] mihi sapiens, ut fat. i. li. i. *Non vquam prorepsit. & illis vitur ante Quæstis sapiens:* vel dic sapiens, id est, cautus, consideratus, consultus. Eurip. Μισῶ σοφιστῶν, ὅστις ἔχει αὐτῶ σοφός. id est, odi sapientem, qui sibi non sapit.

B **TOLLE PERICVLVM]** si nullum sit periculum, tum natura ad vitium proclivis, & præceps, sese ad quoduis facinus audendum effrenata profundet. significat Horatius, aut nullos, aut paucissimos esse, qui iudicio ac voluntate à flagitio, & maleficio temperent. qua de re plura ad epist. ad Quint. lib. i.

TÛNE MIHI DOM. RERVMP. IMP. &c.] cum tot tibi res, atque homines imperent, videlicet pecunia, libido, gloria, metus, viri potentiores, & locupletiores, tunc te mihi dominum esse dicis?

QVEM TER VINDICTA] vindicta dicebatur ea virga, qua prætor seruum liberabat. natum autem nomen est vel à seruo illo Vindicio, qui cõiurationem adolescentum aduersus populi Ro. libertatem, patefecit: vel à vindicando, propterea, quòd vindicta seruus à prætore in pristinam, & naturalem libertatem vindicabatur, ut docet Theophilus lib. i. institutionum iuris ciuil. significat porro, durioris, acturpiorem esse libidinũ, & cupiditatum seruitutem, quàm legitimam, & iuris gentium. *ter, quaterque* autem, id est, sapius. Virg. i. Æneid. *Oterque quaterque beati.*

NAM, SIVE VICARIVS EST] seruorum alij erant ordinarij, alij vicarij. vicarius erat is, qui in alterius erat peculio, & pæne dicam, serui seruus. ordinarius, qui seruum habebat in peculio suo. Quamuis autem Vicarius, esset ordinarij κτήμα, id est, possessio, ordinariòque pareret: erat tamen eius conseruus propterea, quòd ordinarij dominus, erat & vicarij dominus, & communis vtriusque dominus: id est, ytrumque habebat in sua potestate. Nam cum seruus omnis sit in alterius potestate: & vicarius, seruus sit: is autem, qui in alterius potestate est, alterum in sua habere non possit: efficitur, ut vicarius, eiusdem domini, cuius & ordinarius, seruus sit.

ATQVE DVCKERIS, VT NERV. ALIEN. M.] lignum neruis alienis mobile omnes ferè acci-

piunt turbinem, qui scutica torqueri, & impelli solet à pueris. quam sententiam possem Tibulli tabulis confirmare lib. i. eleg. 5. *Namque agor, ut per plana citus sola verberare turbo, Quem celer assueta versat ab arte puer.* & Virgilij Æneid. lib. 7. *Cen quondam torto volitans sub verberare turbo: Quæ pueri magno in gyro vacua atria circum, Intentiludo exercent: ille actus habena Curuatis fertur spatijs, &c.* sed mihi magis placet, quod M. Antonius Muretus prior quidem annotauit, & protulit: ego autem iam pridem in aduersarijs meis habueram, per mobile lignum, &c. hoc loco significari ab Horatio id, quod appellant Græci νεύρασσα, erant autem νεύρασσα, parua quædam animalium simulacra, quorum vel singula, vel vniuersa membra certis neruis, aut fidiculis in hanc, vel illam partem cum quadam venustate, & conuenientia sua sponte mouebantur. quæ etiam αὐτίματα & αὐτοκίνητα dicuntur à Græcis, quod sua sponte moueantur. Qui huiusmodi simulacra vulgò ostentabant, νεύρασσα dicebantur, ut intelligere licet ex Aristotele in lib. de mundo ad Alexandrum, si modò est Aristotelis. cuius hæc verba sunt, καὶ οἱ νεύρασσαί μίαν μέρηθον ἐπιπασσάμενοι, ποῖσι καὶ αὐχένα κινεῖσθαι, καὶ χεῖρα τῷ ζῴῳ, καὶ ὄμω, καὶ ὀφθαλμῶν, ἐπὶ δ' ὅτι πάντα τὰ μέρη, μετὰ πνοῆς εὐρυθμίας. id est, neurospastæ vna fidicula tracta faciunt, ut ceruix, & manus, & humerus, & oculus animalis: interdum autem & omnes corporis partes cum quadam venustate, & moderatione moueantur. Vsurpat hanc vocem Herodotus Euterpe, ἀνὴ δὲ φαλλῶν ἄλλα σφίβει ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυνῶν ἀγάλματα νεύρασσα, τὰ πειροδοῦναι καὶ κώμας αἱ ζωαῖνες. id est, pro Phallis autem alia sunt eis inuenta cubitalia simulacra, neruis tractis sua sponte mobilia, quæ circumferunt per vicos mulieres. hinc νεύρασσαί, neruis & fidiculis trahi ac moueri.

QVISNAM IGITUR LIBER? &c.] hæc dicuntur ex sententia Stoicorum.

SIBI QVE IMPER.] & qui sibi, suisque ap- petitionibus & affectibus imperat. al. *sibi qui.*

RESPONSARE] obistere, ut epist. ad Maccen. i. lib. i. *fortune responsare.* & lat. prox. *cenis responsat opimis. fortis responsare,* id est, fortis ad respondendum, seu in respondendo, ut alibi, & sapius admonuimus.

ET IN SEIPSO TOTVS TERES, ATQVE] id est, totus ex se aptus, & pendens: in se conuersus, non spectans foras, sui similis, æquabilis, perfectus, perpolitus, nihil habens asperum, nihil inæquale, nihil lacinosum. ductum à forma conglobata, in qua nihil externi hæere potest, propterea quòd tota in se collecta, & vndique leuis ac polita est. M. Tuill. in orat. perf. aureis Atticorum teretes nominat, propterea quòd nihil ferre possunt insolens, nihil putidum, nihil inelegans, nihil inuenustum. & in lib. de optimo gen. oratorum, ita loquitur, *qui teretes aureis habent, intelligenque iudicium.* iam rotunda figura, omneis alias figuras complectitur, eique formæ minimè noceri potest. significat igitur, talem debere esse hominem verè liberum, & sapientem nempe se ipso contentum, & omni ex parte ad-

A uersus externas iniurias septū ac munitum. apud eundem in oratore perf. *rotundum* valet idem, quod cultum, politum, perfectum. sic enim ille, *Thucydides praefractor, nec satis, ut ita dicam, rotundus.* & in Bruto, *verborum copia, & quasi rotunda constructio.* idem de natura deorum, *figura rotunda, nihil habens incisum angulis, nihil eminens, nihil lacinosum:* seu, ut alij legunt, *lacunosum.* sic Plato in Phædro, *ἐκείνη μόνον ἐπαγγέλλεται δὲ λόγον, ὅτι σαφῆς, καὶ στρογγύλα καὶ ἀκριβὲς ἐκαστα τῶν ἐνομαστικῶν ἀποτετέρονται.* id est, illa solum ratione laudari debet oratio, quod dilucida, & rotunda, & exquisitè tornata sunt singula nomina. & Aristot. lib. 2. Rhetoric. *ἁπλοῦς δὲ τὰ τὸ δὲ π στρογγύλωτατα.* Rotundum (inquit Nonius) *à rota dictum, vel rota à rotundo. & est rotundum, collectum & per omnem circuitum sine offensione asperi, aut anguli laeue, &c.*

EXTERNI NEQVIVALEAT] nequid externum eum commoueat: ut is omnia externa contemnat, neque concupiscat, neque pertimescat, cum sit animo ab omni perturbatione & concitatione vacuo, ac libero. talis describitur vir bonus à Virgilio, si modò Virgilij sunt versus illi, *Se curus, mundi instar habens, teros atque rotundus, Externa nequid labis per leuia si dat.*

MORARI] hærere, residere. absolutè positum est.

MANCA] debilis, fracta, sine viribus. in quem nihil valet fortuna. sic M. Tull. in epist. ad Partū lib. 9. de fortuna, *Quam existimo leuem & imbecillam, ab animo firmo & graui, tanquam fluctum à saxo, frangi oportere.*

FORIBVSQVE REPVLSVM] à foribus reiectum.

ERIPE TVRPI COLLA IVGO] translatio à bubus, qui iugum subierunt. vide annotat. ad illum locum Odæ. 3. 3. lib. 1. *atque animos sub iuga abenea Sauro mittere cum Ioco.*

VRGET ENIM DOM. M.] dominus saeuus, & immitis te premit, videlicet cupiditas, seu libido, ut paullo antè, *dominòque furenti Committes rem omnem.* quamquam illic per dominum, videtur potius significari vir matronæ, cum qua quis facit adulterium.

ET ACREIS SVBIECTAT] translatum ab equis, quos cursu iam defessos, equites interdū calcaribus fodere solent, &, velint, nolint, ut currant, subigere.

VEL CUM PAVSIACA] alium domini sui morbum commemorat, nempe immoderatum tabularum pictarum studium: quod item reprehendit M. Tul. parad. *ὅτι οἱ σοφοὶ ἐλεῶσθεοι,* his verbis, *Aetionis tabula te stupidū detinet, aut signū aliquod Polycteti. omitto unde sustuleris, & quomodo habeas: intuentē te, admirantem, clamores tollentem cum vi deo, seruū te esse ineptiarum omnium iudico, &c.* Verr. de signis, *Venio nūc ad istius, quem admodum ipse appellat, studium, ut amici eius, morbum, & insaniam.* fuit autè Pausias pictor insignis, de quo Plin. lib. 21. cap. 2. & Varro de re rustica lib. 3.

QVI PECCAS MINVS, ATQVE EGO?] sic habent fere omnes libri & manuscr. & vulgati: nisi quod in aliquot vulgatis interrogationis no-

ta posita est non post vocem *ego*, sed quinto ab hinc versu post vocem *vir*. hunc autem locum sic omnes explicant. Quis peccas minus, quàm ego? sed ea, quæ sequuntur, videntur esse curta. deberent enim hæc subsequi. *Atqui cum ego Fului, Rutubaq;.* Aut Placid. cont. popl. m. Pr. r. p. aut carb. v. si R. v. p. f. u. g. m. A. viri, nequā, &c. Itaque sic aliquando legendum putavi, *Quis peccas minus? Atqui ego cum, &c.* Verum tamē nihil aufim mutare. subintelligendum igitur est, atqui, ut oratio currat hoc modo, *Atqui cum ego, &c.* vel mutanda duntaxat interpunctionis nota est, & sic legendū, *qui peccas minus? atque ego cum, &c.* subintelligēdūq; in his *qui peccas minus, quàm ego.* atque autē interpretandum, atqui. Nam sæpe apud probatos scriptores Latinos atque valet atqui: quod ignorantes multi sæpe apud M. Tul. fecerūt atqui, ubi erat atque. sic igitur totus hic locus videtur legi debere. *Vel cum Pausiaca torp. instab. Qui pecc. minus? [subintellige, quàm ego?] deinde atque ego cum Fului, Rutubaq;.* Aut Placideiani contento poplite miror Prælia, rubr. picta, aut carb. velut si Re ver apugn. fer. v. tentū, mon. Arma viri: nequā, &c.

CUM FVLVI. RVTV.] de Fulvio, & Rutuba equidem nihil me legisse fateor: sed Placideianū, seu Pacidianum (nam sic reperio scriptum in codicibus Ciceronianis excusis) cōstat fuisse gladiatorem, & eum quidem præstantissimū, ex Lucilij versibus, quos profert Nonius Marcellus in declaratione verbi *compono.* versus sunt hi, *Samnis, spurcus homo vita illa dignū locoque, Cum Placidia no componitur? optimū longè Post homines natos gladiator qui fuit vnus.* eundem commemorat M. Tul. lib. 3. epist. ad Qu. frat. his verbis, *non putasset sibi Pompeius de illius salute, sed de sua dignitate mecum esse certamen: in urbem introiisset: ad inimicitias res venisset: cū Æsernino Samnite Placideianus comparatus videret.* & de optimo gen. orat. *A me autem (ut cum maximis minima conferam) gladiatorū par nobilissimum inducitur. Æschines, taquam Æserninus (ut ait Lucilius) nō spurcus homo, sed doctus & acer Cū Placideiano componitur, optimū longè post homines natos, &c.* nihil enim illo oratore arbitrator cogitari posse diuinius. & Tusc. lib. 4. *An verò vir fortis, nisi stomachari ceperit, nō potest fortis esse? gladiatorum id quidem est, quamquam in eis ipsis videmus sæpe cōstantiam: colloquuntur, congregiuntur, aliquid postulant, ut magis placati, quā irati esse videantur. sed in illo genere sit Placideianus aliquis hoc animo, ut narrat Lucilius, Occidam illum equidē & vincam, si id queritis, inquit. Verum illud credo fore: in os prius accipiam ipse, Quam gladium in stomacho, lura, & pulmonibus sisto. Odi hominem: iratus pugno: nec loquar quicquā Nobis, quā dextra gladium dū accomodet alter. Vsq; adeo studio, atque odio illius efferor ira.* De Placideiano igitur nemini dubium est, quin fuerit gladiator: De Fulvio aut, & Rutuba, de quibus nihil exstat, quod sciam, nihil affirmare possum: hoc tantum licet suspicari, eos quoque fuisse gladiatores, propterea quod cum Placideiano gladiatore numerentur. huius loci autem hæc sententia est. cum admiraris tabulam aliquam à Pausia pictam, quid est cur minus peccare

A care existimandus sis, quàm ego, cùm gladiatorum prœlia in pariete minio, aut rubrica, aut carbone depicta erecto corpore contemplor?

CONTENTO POPLITE] quidam hæc ad Dauum referunt, ita studiosè & cupidè spectantem, vt poplites contendat: alij ad gladiatorum imagines cõtentis poplitibus pugnantium. Acron vtamque sententiã complectitur, & proponit. Ego malo referri ad gladiatores pictos, vel ad Placidianum tantum. Nam certè ita solent pugnare gladiatores, nempe altero poplite contento, altero leuiter inflexo. atque hanc sententiã confirmat id quod sequitur, *velut si Reuera pugnent, &c.* si quis tamen alteram malet, non pugnabo.

NEQVAM] paulò antè diximus, hominem nequam, homini frugi esse contrarium.

SVBTILIS] ἀκριβής, subtilis, & limati iudicij. translatio est à filo, seu tela subtiliter texta. epist. ad August. lib. 2. *Iudicium subtile videndis artibus.*

AVDIS] diceris, vt rexq; paterq; *Audisti corã,* epist. ad Mæcen. 2. lib. 1.

NIL EGO, SI DUCOR LIBO F.] si libi nidore, seu vapore ducor, homo nihili sum, vel homo nihili audio, vel, hominem nihili me dicis esse. Græci hominem nullius pretij, contemtissimum. nullius bonæ frugi, ignobilem. ἄδεν, id est, nihil, nominant. πῶτ' ἐστιν, ἢ πεινῶν, αὐτῶς ἢ δὲν χησιμον, εὐπλῆ, δυσγενῆ. hoc est, nullius pretij, ad nullam rem vtilem, vilem, obscuro genere, & humililo loco natum. quid sit libum, dicemus ad illum locum, *Viq; sacerdotis fugitiuus liba recuso.* epist. ad Fuscum lib. 1. in lib. Don. Morell. vno Nicot. & Ruffard. scriptum est, *Nil sum ego.*

TIBI INGENS VIRTVS] Solent hæc legi enuntiando, & sine interrogationis nota, hoc sensu, Tu autem tanta virtute ac tẽperantia præditus es scilicet, vt cenas lautiores, & sumtuosiores contemnere queas. ironia est. sentit enim planè contrarium eius, quod dicit, nempe herum suum tam imbecillum esse, & propè nullius virtutis, vt cenis opiparis facillimè capiatur & vincatur. Iam verò *cenis responsare opimis*, eadẽ ratione, & significatione dictum, qua *responsare fortuna*, epist. 1. lib. 1. & *Responsare cupidinibus*, suprã hac ead. sat. pro non cedere, non obsequi, sed cõtemnere potius. significat autem, non eam in illo in esse virtutem, & continentiam, & fortitudinem, & constantiam, vt cenas opiparas contemnere queat. Quòd si quis malet hæc legi interrogando, & sine ironia, hoc modo, Quantumuis licet virtus tibi magna sit, potèstne ea fretus cenas apparatus, & opiparas contemnere? non improbabo. Licet etiã hoc modo hunc locũ explicare, & sine ironia. si ducor libo fumante, nihili sum, vel homo nihili audio. tu autè ingèti virtute præditus diceris, cū cenis opimis responsas, seu cū cenas opimas aspernaris. quasi ita dicat: non sine ingèti & admirabili virtute cenas opimas reijcis: vel ita, cū cenas opiparas reijcis: tū ingens tibi virtus adhibenda atque expromenda est. quod rarò euenit. nam plurimum, seu plerumque vinceris à cenis sumtuosis, easque libenter, & cupidè sequeris. quod cū facis, non leuius peccas, vel

non minus nequam es, quàm ego, quilibi nido-
re ducor.

OBSEQVIVM VENTRIS, &c.] huius loci hæc sententia est, dices me maiore meo malo vètri obsequi, quàm te, quia, si quando escas aliquas lautiores ligurriero, scapula mea operientur loris. at tu cū cara, & sumtuosa obsonia cõfectaris, num impune ferre soles? minime verò. nam talem victum consequitur cruditas, & infirma corporis valetudo. longè igitur grauius plecteris, quàm ego, qui vapulo.

CVR?] cur grauius plector, cū ventri morè gesserò, quàm tu? quasi dicat, non est ita.

QVID? TV IMPVNITIOR, &c.] quid? (inquit Dauus) tūne impunitior, id est, impunius, illa obsonia cõfectaris, & concupiscis, qua magno constãt: sic autem edendum curavi Cod. veteres omnes secutus. vulgati enim sic habent, *Qui tu impunitior, illa, Que paruo sumi nequeunt cum obson. capt.*

NEMPE INAMARESCVNT] non est ita (inquit Dauus) id est, non est tibi minus impunita ista victus intemperantia, ac luxuria, quàm mihi mea edacitas: non minoris tibi constant cara ista obsonia, cenãque sumtuosa, quàm mihi mea auiditas, propterea, quòd nimia ciborum copia tibi agrè concoquitur à ventriculo. ita nascitur cruditas: ex qua totius corporis constitutio perturbatur. his similia sunt illa sat. 2, huius lib. *Putes aper, rhombusque recens, mala copia quando ægrum sollicitat stomachum.* ibid. at simul assis *Miscueris elixa, simul conchyliã turdis, Dulcia se in bilem vertent, &c.*

ILLVSQVE PED. VIT. FERR. &c.] propterea quòd ventriculus cruditate laborans, suo munere probè fungi non potest. quo fit vt corpus non alatur, debilitentur pedes, & reliquæ corporis partes. Sic autè legendum, non *Illisque*. Nã per illis pedes nihil aliud significari possit, quã pedes, qui offenderunt, vel offensi sunt in quippiã durum: quod solet ferè ijs accidere, qui in tenebris ambulant, etiam siccis, aut certè non ebrijs. at qui nimio cibo, & immoderato vini potu vtuntur, etiamsi pedes non illiserint rei vlli solidæ: etiam si luce clara iter facere velint, à pedibus nihil iuuantur, quia totum corpus intemperato & immodico victu debilitatum ac vitiatum pedes quoque ipsos, qui sunt veluti corporis columnæ ac bases, debilitat & corrumpit. Ventriculus enim cibo & vino obrutus nihil concoquit. ita alimentum crudum, neque à calore interno cõfectum & commutatum, didi non potest in singulas partes corporis. Fraudantur igitur ac destituuntur & manus & pedes & ceteræ corporis partes eo, quo egent, alimento, hoc est, quod Horatius per translationem dixit, illuduntur. Contrã illis pedes, & ex offensione aliqua faucij ac debiles, corpus ferre non possunt, etiam integerrimũ, & valentissimum. At hîc corpus vitiatũ & corruptum, epulis & vino scilicet, pedes, ad quos vitiatum corporis contagio peruénit. ferre non possunt. Atq; vt hoc totum planius intelligatur, Senecæ verba in epist. 1. lib. 15. adscribam. *Medicina quondã pan-*

A carum fuit scientia herbarum, quibus sifteretur fluēs sanguis, vulnera coiret paulatim. Deinde in hac peruenit tam multiplicē varietatem. Nec est mirum tū illā minus negotij habuisse firmis adhuc, solidisq; corporibus, & facili cibo, neq; per artē voluptatemq; corrupto. Qui postquam cœpit non ad tollendam, sed ad irritandā famem, queri, & inuenta sunt mille cōditura, quibus auaritas excitaretur: quæ desideratibus alimenta erant, onera s̄int plenis. Inde pallor, & neruorum vino madentiū tremor, & miserabilior ex crudelitibus, quā ex fame, macies. Inde incerti labantiū pedes, & semper qualis in ipsa ebrietate, titubatio. Inde in totam cutem humor admissus, distentiūque ventordum male assuescit plus capere, quā poterat. Inde suffuso luridabilis & decolor vultus, tabesque in se putrescentiū, & retorti digiti articulis obrigescentibus, neruorum sine sensu iacentium torpor, palpitatio membrorum sine intermissione vibrantium, &c. Iā quōd ad verbum illudo attinet, nunc quasi absolutum cum dandi casu iungitur, vt Orat. pro Rosc. Amer. Finge aliquid saltem commode, vt ne planē videris id facere, quod aperte facis, huius miseri fortunis & horum virorum talium dignitati illudere. &

B Virg. Æn. 2. certantque illudere capto. & Hor. sat. 4. lib. 1. Illudo chartis. nunc est ἐπιερηπιδόν, & iungitur cum quarto casu, vt Terent. Andr. Dum studeo obsequi tibi, pene illusi vitam filia. Idem Heautont. dignam me putas, quam illudas? Idem Phorm. fatin' superbe illuditis me? & M. Tull. lib. 1. de orat. ad Q. fr. Cum & illud nimium acumen illuderet, & admirare ingenium Scauula, &c. idē ibid. Rhetorū præcepta solebat illudere Carnades. Virg. Æn. ix. 2. verbis virtutem illude superbis. Ex quo participium illusus. M. Tull. pro Quintio, multis vadimonij deseruit: saepe illusi ac destituti. Iterū Horat. sat. 5. lib. 2. Illusūque dabit risus Nasica Corāno. Sic igitur hæc interpretor. Illusi pedes, id est, fraudati & destituti necessario alimento propter incontinentiam in victu scilicet, & edacitatē & temulentia, vitiosum corpus, id est, corruptum & morbosum, ferre non possunt. Omnino, vt sapius eadem iterē, illusi pedes cōuenit: illisi pedes, quod valet impacti aut offensi pedes in aliquod durum ac solidum, non cōuenit. Atque hanc meam interpretationem tres viri doctissimi, quorum iudicium pluris facio, quam omnium μελανέρον, συκοφαντών, καὶ βασκανών æruginem, pus ac venenum, vno ore consentientes comprobarunt.

C AN HIC PECCAT, &c.] argumentum est à minore: Demus, puerum seruum, qui furtiua strigili vnam emit, peccare: quanto grauius peccatis, qui prædia sua vendit, eorumq; pretium in cœmenda obsonia, & in cenarum tuos apparandas infumit, ac profundit? nauclerus quidam apud Menandrum (vt refert Athenæus lib. 4.) vota facit, vt qui agros, & prædia vendunt, & bona sua comedunt, semper nauigent, numquam terram tangant, vt ita sentiant, quali bono accepto non pepercerint. sic Menander, Ω φιλάτη γῆ μήτερ, ὡς σιμόν σφόδρ' εἰ τοῖς νοῦν ἔχουσι κτήμα, πολλὰ τ' ἄξιον. Ὡς δ' ἦτ' ἐχέω, εἶπε πατρῶαν ἀφ' ἀλαβῶν Γλυῦ καταφάροι, πλεῖν τε πνι δ' ἄ πλάς, καὶ μὴ δ' ὀπιβάνειν γῆς, ἢ ἕτως ἡδερπ Οἶον ἀφ' ἀλαβῶν ἀγαθὸν ἐκ ἐφείσαπ. id est, ô carissima

mater, terra: quàm magnifica es prudentibus possessio, & magni pretij. Quàm oportebat si quis agrum à patre relictum deuorauerit, cum perpetuò nauigare, & numquā terram tangere, neque in eaiter facere, vt hoc pacto tandem cognosceret, quanto bono accepto, ei non pepercerit.

QVI PVER VVA FVRTIVAM MVTVSTRIGILEM] sic edendum curavi, nouem libros manu scr. secutus, vbi vulgati habebant, qui puer vnam Furtina mutat strigili. minus rectè. Ita enim loqui solet Horatius verbo mutare: vt Oda 29. lib. 1. Socraticam & domum Mutare loricis Iberis, id est, Socratica domo omiffa, fumere loricacas lberas: quod genus loquendi notauimus ad Odam 16. eiusd. lib. ibi, nunc ego mitibus Mutare quero tristia. Sic igitur hūc locū explico, puer, qui sub noctem data strigili furtiua vnam accipit.

NIL SERV. GVL. P. H.] nil seruile habet, cum gulæ paret, ac seruit? quasi dicat, plurimum.

ADDE, QVOD IDEM] sic Aristoteles de improbis ac vitiosis hominibus lib. nono de moribus ad Nicom. Et vitiosi homines quarunt quibus sc̄ totos dies traducant: se ipsos autem fugiunt. multa enim graua & horrenda recordantur. & cum soli sunt, talia exspectant altera: cum alijs autem obliuiscuntur: & cum sit nihil in eis amabile, nullo erga se amoris affectu commouētur. verba Græca sunt hæc, ζῆτοσι τε οἱ μοχλοῖσι μεδ' ὦν συτμερεύσασιν. ἐαυτὸς δὲ φεύγει. ἀναμνησκονται γὰρ πολλῶν καὶ δυσχερῶν καὶ πτωχῶν ἐπὶ αὐτοῖσι κατ' ἐαυτὸς ὄντες, μετ' ἐτέρων δ' ὄντες ὀπιβάνουσι: ἔδεν δὲ φιλητὸν ἔχοντες, ἢ δὲν φιλικὸν πάσχεισι πρὸς ἐαυτὸς. Sic Lucretius lib. 3. Hoc se quisque modo fugit: at quod scilicet, vt sit, Effugere haud potis est, ingratis heret, & angit, Propterea morbi quia causam non tenet æger. vide suprā Od. 16. lib. 2. patriæ quis exsul se quoque fugit.

NON OTIA RECTÈ PONERE] nulla in re seria, atque honesta otium tuum ponere potes.

TEQUE IPSVM VITAS FVG. ET] tute ipsum fugis, vt serui improbi solent à domino fugere, & huc, & illuc errare. seruos errone distinguunt Iurisconsulti à fugitiuis, quod hi ita fugiunt à dominis, vt non habeant in animo ad eos vniquam reuerti: errone eo consilio fugiunt, vt aliquando reuertantur. sed hoc loco Horati' hæc distinctionem non seruat: vtiturque his nomibus translatè, hoc modo: tu te ipsum, vt fugitiuus, & erro, vitas: seruorum errone, & fugitiuorum instar, qui dominum reliquerunt, te ipsum fugis. secutus sum autem scripturam librorum manuscriptorum Donati, Faëni, 2, Vaticanorū, Torne sijn. nam excusi omnes, quos quidem viderim, habent fugitiuus vt erro, quam scripturā si quis probabit, sic explicabo, Te ipsum vitas, vt erro fugitiuus, id est, vt seruus erro, qui fugit à domino: vel te ipsum vitas, fugiēs à te, vt erro: vel te ipsum vitas, vt seruus fugitiuus errabundus. quod si placebit, idem ferè valebit hoc loco fugitiuus, quod fugax, aut fugere solitus, quemadmodū Terent. in Heautont. argentum fugitiuum: & Varro lib. 1. de ling. Lat. obliuionem fugitiuam appellat. ego tamen priorem scripturam magis probo

A FALLERE] leuare, lenire, βυκολειν. vt Virg. Æneid. 4. si fallere possit amorem.

NAM COMES ATTRA PR. SEQ. F.] sic Od. 16. lib. 2. quid terras alio calenteis Sole mutamus? patria quis exsul Se quoque fugit? & epist. ad Villic. lib. 1. Stultus uterque locum immeritum causatur iniquè: In culpa est animus, qui se non effugit vniquam.

VNDE MIHI LAPIDEM?] loquitur Horatius, serui oratione nimis libera offensus. significat autem, sua vitia neminem libenter audire. Vnde de mihi lapidem, subint. sumam?

AVT VERSVS FACIT] significat, versuum faciendorum studium, insaniam esse proximum, atque ad insaniam propemodum hominem adigere, vt supra fat. 3. huius libri, Adde poemata nunc, hoc est, oleum adde camino, Quasi quis sanus fecit, sanus facis & tu.

ACCEDES OPERA AGRI] mittam te in agrum Sabinum, vt non accedas ad seruos octo operarios, qui in opere rustico faciendo versantur. sic Plaut. Mostell. Cis hercle paucas tempestat, Tranio Augebis ruri numero genus ferratile.

B

SATYRA 8.

VT Nasidieni iuuat te cena beati?

Nam mihi querenti conuiuam, dictus here illic

De medio potare die. vt mihi numquam

In vita fuerit melius. da, si graue non est,

Quæ prima iratum ventrem placauerit esca.

In primis Lucanus aper, leni fuit Austro

C Captus, vt aiebat cenæ pater. acria circum

Rapula, lactuca, radices, qualia lassum Peruellunt stomachum, sifer, alec, facula Coa.

His ubi sublatis, puer altè cinctus, acernam

Gausape purpureo mensam perterisit: & alter

Sublègit, quodcumque iacèret inutile, quòdque

Possset cenanteis offendere: vt Attica virgo,

Cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes

Cæcuba vina ferens, Alcon Chium maris expers.

Hic herus, Albanum Macenas, siue Falernum

Te magis appositis delectat: habemus vtrumque.

Diuitias miseras. sed queis cenantibus vnà

Fundani, pulchrè fuerit tibi, nosse laboro.

Summus ego, & prope me Viscus Turi- nus, & infrà,

Si memini, Varius. cum Seruilio Balatrone

Vibidius: quos Macenas adduxerat vmbra:

Nomentanus erat super ipsum, Porcius infrà,

Ridiculus totas simul obsorbere placetas.

Nomentanus ad hoc, qui, si quid fortè lateret,

Indice monstraret digito. nam cetera turba,

Nos, inquam, cenamus auceis, conchyliis, pisceis,

Longè dissimilem noto celantia succum: Vt vel continuo patuit, cum passeris, atq; E

Ingustata mihi porrexerat ilia rhombi. Post hoc me docuit melimela rubere mi-

norem Ad lunam delecta. quid hoc intersit, ab ipso

Audieris melius. tū Vibidius Balatroni. Nos, nisi damnosè bibimus, moriemur in-

ulti. Et calices poscit maiores: vertere pallor Tum parochi faciem nil sic metuentis, vt

acreis Potores: vel, quòd maledicunt liberius: vel,

Ferui-